

بررسی خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

الهه هرندی زاده^۱، امیر نعیمی^{۲*}، غلامرضا پزشکی راد^۳ و راضیه نامدار^۴

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان است. طرح پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی بود. جامعه مورد مطالعه تحقیق ۱۵۵ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده ۱۱۰ نفر از دانشجویان به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که روایی ظاهری و محتوایی آن را جمعی از متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی تأیید کردند. برای تعیین پایایی پرسشنامه آزمون پشاهنگ انجام شد و مقدار آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد. نتایج آزمونهای مقایسه میانگین نشان داد که بین جنسیت و رشته‌های تحصیلی دانشجویان با نظرهای آنها در باره خصوصیات یک استاد خوب اختلاف معناداری وجود ندارد؛ به عبارتی، دانشجویان با رشته‌های تحصیلی متفاوت در خصوص ویژگیهای یک استاد خوب دیدگاههای یکسانی داشتند. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که پنج عامل دانش پژوهی، رفتاری، تکنیکی، ارتباطی و شخصی به ترتیب اهمیت در حدود ۷۳ درصد از واریانس خصوصیات یک استاد خوب را تبیین می‌کنند.

کلید واژگان: استاد خوب، خصیصه دانش پژوهی، رفتاری، تکنیکی، ارتباطی و شخصی، دانشجویان کارشناسی ارشد کشاورزی.

مقدمه

آموزش عالی به عنوان بالاترین سطح آموزشی در یک جامعه اهمیت خاصی دارد، زیرا: ۱. این دوره آموزشی در رشد و توسعه جامعه در ابعاد مختلف فناوری، علمی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نقش اساسی دارد؛ ۲. نتیجه و حاصل کلیه فعالیتها و تلاشها در نظام آموزش ابتدایی، راهنمایی و متوسطه در فرایند آموزش عالی منعکس می‌شود؛ ۳. این دوره آموزشی در ارتقای سطح زیرمجموعه‌های جامعه نقش بسیار مهمی دارد (Sabbaghian, 2004). دانشگاه یکی از مهم‌ترین و سازنده‌ترین نهادهای اجتماعی است که باید به اعتلای خلاقیتها در هر جامعه منجر شود. خلق دانش جدید و توسعه آن بر عهده دانشگاه و دانشگاهیان است. منشأ

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران: e.harandizade@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

* مسئول مکاتبات: eng.anaemi@yahoo.com

۳. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران: pezeszki@modares.ac.ir

۴. دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران: raz.namdar@yahoo.com

پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۲/۲

دریافت مقاله: ۱۳۸۹/۵/۳۱

پژوهشهای جدید و دریافت دانشهای روز دنیا و کاربرد آن در مسائل مختلف از طریق دانشگاهها صورت می‌گیرد (Boyd et al., 2007). کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله دغدغه‌هایی است که همیشه نظامهای دانشگاهی برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند. کوششهای بسیاری در دو دهه اخیر برای ارتقای کیفیت آموزش عالی و دستیابی به هدفهای نظامهای دانشگاهی در بسیاری از کشورها به عمل آمده است (Bazargan, 2007). آموزشهای دانشگاهی بالاترین سطح آموزشی هر کشور محسوب می‌شود که به موازات توسعه کمی باید در جهت ارتقای توسعه کیفی گامهای اساسی بردارد. توجه به کیفیت لازمه پویایی و تمرکز نظام آموزش عالی است و توفیق در این راه اثربخشی و افزایش کارایی و بهره‌وری را به همراه خواهد داشت. استادان بزرگ‌ترین نقش را در بهبود کیفیت آموزشهای عالی ایفا می‌کنند. اگر چه شرایط و امکانات آموزشی یکی از عوامل مؤثر بر جریان یادگیری است، ولی بدون شک، نیروی انسانی و به ویژه استاد یکی از مهم‌ترین عوامل تشکیل دهنده محیطهای آموزشی است (Sha'bani, 2006). در محیط دانشگاه استاد و دانشجو به عنوان دو رکن اساسی نظام آموزش عالی در بسیاری از فرایندها و فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی تنظیم‌کننده و شکل‌دهنده هستند و در توسعه و رشد کیفیت در آموزش عالی نقش کلیدی دارند. دانش، مهارت و تواناییهای علمی و فنی دانشجو در کلاسهای آموزشی، کارگاهها و آزمایشگاهها شکل می‌گیرد و پایه‌ریزی می‌شود (Gillespie, 2005). استادان از جمله قشرهای اجتماعی هستند که بالاترین منزلت اجتماعی را دارند و به عنوان الگو و نمونه برای دانشجویان به حساب می‌آیند. استاد نه تنها متخصص مسائل آموزشی، بلکه الگو و راهنمای فراگیران و مشاور و مشکل‌گشای دانش‌پژوهان است. استاد اساسی‌ترین عامل برای ایجاد شرایط مطلوب به منظور تحقق هدفهای آموزشی است (Gillespie, 2005). تأثیر شرایط و امکانات مناسب بر هیچ فردی پوشیده نیست، اما امکانات و تجهیزات بدون وجود استاد کارایی لازم را نخواهند داشت. استاد با شناخت امکانات به تجهیز مناسب محیط آموزشی می‌پردازد، محیط و امکانات آموزشی را سازماندهی می‌کند، شرایط آموزشی مناسب را به وجود می‌آورد و با شناخت استعدادها، علایق و تواناییهای دانشجویان آنان را در مسیر صحیح یادگیری هدایت می‌کند (Gillespie, 2005). استاد می‌تواند حتی نقص کتابهای درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران کند یا بهترین شرایط و موضوع تدریس را با ناتوانی در ایجاد ارتباط عاطفی مطلوب به محیطی غیرفعال و غیرجذاب تبدیل کند (Gillespie, 2005). در فرایند تدریس فقط تجارب و دیدگاههای علمی استاد نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه کل شخصیت اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول فراگیران تأثیر می‌گذارد (Bennett et al., 2002). این همه کارکرد با توجه به نقش و جایگاه ممتازی است که استاد در تعلیم و تربیت دارد. از آنجا که استاد با روح و روان و احساسات فراگیران سروکار دارد، چنانچه به درستی عمل نکند، زیانهای جبران ناپذیری بر جای خواهد گذاشت. اولین گام برای موفقیت در امر تدریس ایمان به رسالت استاد و عشق ورزیدن به فراگیران است و اگر ما قادر به برقراری ارتباطی سالم نباشیم، موفق به تأثیرگذاری بر فراگیران و ایجاد تغییر و تحول نخواهیم بود (Jahan et al., 2008).

نتایج مطالعه‌ای (Asikhia, 2010) نشان داد که صلاحیتهای پایین آموزشگران در برابر سایر عوامل مانند شرایط محیطی و شیوه‌های تدریس، تأثیر عمده و اساسی در عملکرد ضعیف دانشجویان دارد. در عصر جدید با توجه به پیشرفت سریع علوم و فناوری نه می‌توان به تمام دانش دست یافت و نه می‌توان هر فردی را با هر ویژگی به تدریس وادار کرد (Vahabi, 2006). سوتکین و همکاران معتقدند که کیفیت آموزش بالینی فراتر از

آموزش معمول است و با الهام بخشیدن، حمایت، درگیر کردن فعال دانشجویان و ارتباط با آنها حاصل می‌شود (Sutkin et al., 2008). یکی از مهم‌ترین موارد در ایجاد محیط یادگیری مطلوب، توسعه اجتماعی و به‌ویژه شکل‌گیری نگرش علمی فراگیران و تأثیرپذیری فراگیران از ویژگیهای آموزشگران است (Maat and Zakaria, 2010). گلاور و برونیگ معتقدند که استادان خوب همیشه برای فراگیران خود الگوی مناسبی برای اجرای نقش هستند، چگونگی همکاری جمعی و سودمند با دیگران را به آنها آموزش می‌دهند و روشهای تدریس خود را با نیازها و استعدادهای آنان هماهنگ می‌کنند (Glaver and Brouning, 1996).

امروزه، این باور غلط وجود دارد که هر فرد عالمی استاد تصور می‌شود. در حالی که چنین ادعایی همیشه صادق نیست و بسیاری از افراد متخصص و خیره‌نمی‌توانند در هنر تدریس موفقیت چندانی کسب کنند. البته، عکس قضیه نیز می‌تواند درست باشد و هر استادی هم ممکن است الزاماً محقق چیره دستی نباشد (Maroufi et al., 2007). لذا، یک استاد خوب باید دارای ویژگیهای متعددی باشد تا بتواند اعتبار و شهرت یک مؤسسه آموزشی را افزایش دهد. از طرفی، داشتن همه ویژگیها برای یک استاد امکانپذیر نیست و به همین دلیل، هر مؤسسه بنا به برداشت خود معیارهایی را برای شایستگی استادان خود تعیین می‌کند (Haji Aghajani, 2001).

در پژوهش ریچاردسون و آروندن (Richardson and Arundell, 2006) مهم‌ترین ویژگیهای استاد مطلوب تسلط استاد بر درس مورد تدریس، احترام به دانشجو، درگیر کردن دانشجو در بحث کلاسی و استفاده از روشهای تدریس معرفی شده است.

در تحقیق فاطمی (Fatemi, 2006) شاخصهای استاد مطلوب از نظر دانشجویان عبارت از شاخص آموزشی شامل فن بیان، تسلط علمی و مدیریت کلاس، ویژگیهای شخصیتی، ارتباط شامل مشارکت دانشجویان و احترام به آنها، سن و جنسیت، نمره، محل تحصیل، میزان تحصیلات، پست و مقام، مذهب و نگرش، نحوه پوشش استادان و پژوهشگر بودن استاد است. مطابق تحقیق لارسون (Larson, 2005) دانش‌آموزان معلمانی را مؤثر دانستند که خصوصیات همچون نشان دادن شور و اشتیاق برای تدریس، کمک به یادگیری دانش‌آموزان، تشویق کردن و توانایی در برقراری ارتباط مؤثر داشته باشند. در مطالعه‌ای (Roberts and Dyer, 2004) مهم‌ترین خصوصیات مؤثر یک استاد چنین بیان شده است: دلجویی کردن از دانشجو، داشتن طرح درس، ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجو، مشاوره کردن، صادق و درستکار بودن، تسلط علمی بر درس، مدیریت مؤثر، ایجاد انگیزه و استفاده از روشهای مختلف تدریس.

لافت و تامسون (Luft and Thompson, 1995) و لوکبی و واگن (Lockaby and Vaughn 1999) در پژوهش خود شور و اشتیاق برای تدریس، علاقه به تدریس، توانایی در برقراری ارتباط مؤثر، سازماندهی و تنظیم درس، مشارکت دادن دانشجو و آداب و معاشرت خوب را از ویژگیهای مهم استاد نام برده‌اند. قربانی و همکاران (Ghorbani et al., 2008) ویژگیهای یک استاد خوب را در قالب چهار حیطه شخصیت فردی، دانش‌پژوهی، روش تدریس و حیطه توانایی در برقراری ارتباط بررسی کرده‌اند.

نتایج تحقیقات دیگری (Suydam, 2007; Young, 2006) نشان داد که سازماندهی مطالب درسی، مدیریت کلاسی، استفاده از ایده‌های دانشجویان، تکلیف‌گرا بودن، تغییرپذیری، استفاده از روشهای مختلف تدریس و احترام به دانشجو از مهم‌ترین ویژگیهای مؤثر استادان است. همچنین، قربانی و همکاران (Ghorbani et al., 2008) مهم‌ترین ویژگیهای یک استاد خوب را از دیدگاه دانشجویان به ترتیب تسلط استاد

بر درس، شیوایی بیان، نحوه سازماندهی و تنظیم درس بیان کرده‌اند و از طرفی، از نظر آنها قاطعیت و سختگیری، آراستگی ظاهر و سابقه تدریس از دیدگاه دانشجو کمترین اهمیت را دارد.

در پژوهش‌های دیگری (Lockaby and Vaughn, 1999; Miller, Kahler and Rheault, 1989) پنج منطقه برای استادان مشخص شده است که شامل رفتارهای تدریس سودبخش، سازماندهی و مدیریت کلاس، ارتباط‌های میان فردی مثبت، مسئولیت‌های حرفه‌ای و ویژگی‌های فردی است. در تحقیق مظلومی و همکاران (Mazloumi et al., 2002) مهم‌ترین ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان پرستاری به ترتیب عبارت‌اند از: مؤدب بودن، صمیمی بودن، احترام گذاشتن به دانشجو، داشتن علم و تجربه، داشتن طرح درس، داشتن اعتقادات مذهبی و حضور به‌موقع در کلاس. اثربخشی آموزشگر در فرایند یادگیری نسبت به سایر عوامل مؤثر از جمله شرایط فیزیکی و محیطی و آمادگی فراگیران و ... بیشترین تأثیر را دارد. با وجود این، در حقایق اثبات شده به اندازه کافی به اثربخشی این بعد توجه چندانی نمی‌شود (Melinda, 2010).

ریچارد و همکاران (Richard et al. 2002) رفتار استاد را در پنج دسته شامل محیط احساسی، مهارت استاد، انگیزه استاد، مشارکت دادن دانشجو و نمره دادن طبقه‌بندی کرده‌اند. وکیلی (Vakili, 2008) در مطالعه‌ای نشان داد که در حیطه مقررات آموزشی از نظر دانشجویان علوم پزشکی، در دسترس بودن استاد و از نظر استادان حضور به‌موقع استاد در کلاس، در حیطه علمی - آموزشی از نظر هر دو گروه تسلط علمی استاد، در حیطه ارزیابی و نظارت و پاسخگویی به سؤالات فراگیران و در حیطه اخلاقی - رفتاری شیوایی بیان مهم‌ترین ویژگی‌های یک مدرس خوب است.

به طور کلی، می‌توان گفت که در نظام آموزش عالی نیز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ویژگی‌ها و مشخصاتی را به عنوان ملاک‌های استاد نمونه ذکر کرده است. همچنین، تمام دانشگاه‌ها نیز فرم‌های ارزیابی استادان را دارند و دانشجویان استادان را در پایان هر ترم ارزیابی می‌کنند. با توجه به آنچه مطالعات مذکور نشان می‌دهند و از آنجا که ویژگی‌های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان اغلب رشته‌های آموزشی مورد مطالعه قرار گرفته است، در این پژوهش نیز سعی شده است ویژگی‌های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان رشته کشاورزی بررسی شود، زیرا از یک سو دانشجویان یک ضلع مثلث آموزشی هستند و استادان و مواد یادگیری دو ضلع دیگر را تشکیل می‌دهند. آگاهی از نظر دانشجویان و ملاک‌ها و معیارهایی که آنها به عنوان ملاک یک استاد مطلوب نام می‌برند، می‌تواند در بهبود و توسعه کیفی و کمی فرایند آموزش و یادگیری بسیار مؤثر باشد، زیرا اصلی‌ترین مخاطبان آموزش فراگیران هستند و تمام نظام آموزشی به منظور کمک به این قشر در حال فعالیت است. از سوی دیگر، وزرات علوم، تحقیقات و فناوری می‌تواند با جمع‌بندی نتایج این تحقیقات در تدوین شاخص‌ها و ملاک‌های صحیح و دقیق در تعیین استادان نمونه و برگزیده استفاده کند. فرضیه‌ها و سؤالی‌های تحقیق به قرار زیر است:

H_0 = خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان زن و مرد یکسان است.

H_1 = خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان زن و مرد متفاوت است.

H_0 = خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان با رشته‌های تحصیلی مختلف یکسان است.

H_1 = خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان با رشته‌های تحصیلی مختلف متفاوت است.

سؤال اصلی تحقیق: خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان چگونه است؟

سؤال فرعی اول: میزان تأثیر هر یک از خصوصیات خوب استاد (دانش پژوهی، رفتاری، تکنیکی، ارتباطی و شخصی) در تبیین این عامل چقدر است؟
سؤال فرعی دوم: در هر کدام از خصوصیات خوب استاد (دانش پژوهی، رفتاری، تکنیکی، ارتباطی و شخصی) چه ویژگی‌هایی بیشترین اهمیت را دارند؟

روش پژوهش

این پژوهش به روش پیمایشی انجام شد و از نوع تحقیقات توصیفی است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق ۱۵۵ نفر از دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس بودند ($N=155$). حجم نمونه با استفاده از فرمول بارتلت و همکاران (Bartlett et al., 2001) تعیین و برای انتخاب این تعداد نمونه از افراد جامعه ($n=110$) روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. ابزار تحقیق پرسشنامه بود که روایی ظاهری و محتوایی آن با استفاده از نظرهای جمعی از متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی در دانشگاه تربیت مدرس پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری مورد تأیید قرار گرفت و برای تعیین پایایی پرسشنامه آزمون پیشاهنگ انجام شد. برای انجام یافتن این کار تعداد ۳۵ پرسشنامه را دانشجویان دوره دکتری دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس تکمیل کردند و سپس، با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ مقدار آلفای کرونباخ $0/83$ به دست آمد. پرسشنامه از دو بخش تشکیل شده است: بخش اول ۴۳ گویه دارد که اهمیت ویژگی‌های استاد خوب را در قالب طیف لیکرت پنج قسمتی (۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: تاحدودی، ۴: زیاد و ۵: خیلی زیاد) بررسی می‌کند و بخش دوم شامل ویژگی‌های شخصی دانشجویان (سن، جنسیت، رشته تحصیلی) است که یک سؤال بسته برای سنجش متغیر جنسیت دانشجویان و دو سؤال باز برای سنجش متغیرهای سن و رشته تحصیلی دانشجویان داشت.

یافته‌ها

ویژگی‌های شخصی دانشجویان: نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که نزدیک به سه چهارم ($72/8$ درصد) از دانشجویان در گروه سنی ۲۹-۲۴ سال قرار دارند و فقط سن ۱۶ نفر ($14/6$ درصد) از آنان بین ۳۰ تا ۳۵ سال است و مابقی ($12/7$ درصد) ۲۳ ساله بودند. میانگین سنی دانشجویان تقریباً ۲۵ سال است که حاکی از جوان بودن آنهاست. همچنین، جوان‌ترین و مسن‌ترین دانشجویان به ترتیب ۲۳ و ۳۵ سال داشتند. بیش از نیمی از دانشجویان (۵۶ درصد) زن و بقیه (۴۴ درصد) مرد بودند. رشته تحصیلی کمتر از یک چهارم آنها علوم آب و خاک و بیش از یک چهارم ($28/3$ درصد) علوم زراعی و باغی بود و مابقی ($60/3$ درصد) در رشته‌هایی چون ترویج و آموزش کشاورزی، اقتصاد کشاورزی، گیاه‌پزشکی و علوم دامی و غذایی تحصیل می‌کردند (جدول ۱).

جدول ۱- ویژگیهای شخصی دانشجویان

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد
سن ^۰ (سال)	۲۳ سال	۱۴	۱۲/۷
	۲۴-۲۹	۸۰	۷۲/۸
	۳۰-۳۵	۱۶	۱۴/۶
	جمع	۱۱۰	۱۰۰
جنسیت	زن	۶۱	۵۶/۰
	مرد	۴۸	۴۴/۰
	جمع	۱۰۹	۱۰۰
رشته تحصیلی	علوم آب و خاک	۲۵	۲۳/۶
	ترویج و آموزش کشاورزی و اقتصاد	۱۶	۱۵/۱
	کشاورزی	۱۷	۱۶/۰
	گیاه‌پزشکی	۳۰	۲۸/۳
	علوم زراعی و باغی	۱۸	۱۷/۰
	علوم دامی و غذایی	جمع	۱۰۶

^۰ میانگین: ۲۴/۸۰، انحراف معیار: ۳/۳۱، کمینه: ۲۳، بیشینه: ۳۵

تأثیر جنسیت و رشته تحصیلی دانشجویان بر دیدگاههای آنها در باره خصوصیات استاد خوب: نتایج آزمون t نشان می‌دهد که اختلاف معناداری بین دیدگاههای دانشجویان زن و مرد در ارتباط با خصوصیات یک استاد خوب وجود ندارد ($t = -1/43$ ، $sig = 0/155$). همچنین، بر اساس نتایج آزمون کروس کالوالیس اختلاف معناداری بین نظرهای دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی در باره خصوصیات یک استاد خوب مشاهده نشد ($\chi^2 = 0/975$ ، $sig = 0/914$). بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که جنسیت و رشته تحصیلی دانشجویان تأثیری بر نظرهای آنها در باره خصوصیات یک استاد خوب ندارد (جدول ۲ و ۳).

جدول ۲- تأثیر جنسیت دانشجویان بر نظر آنها در باره خصوصیات استاد خوب ($n=109$)

متغیر	سطوح متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	Sig.
جنسیت	مرد	۴۸	۱/۶۸	۰/۷۳	-۱/۴۳	۰/۱۵۵
	زن	۶۱	۱/۷۶	۰/۶۴		

جدول ۳- تأثیر رشته تحصیلی دانشجویان بر نظر آنها در خصوص ویژگیهای استاد خوب ($n=106$)

متغیر	سطوح متغیر	تعداد	میانگین رتبه‌ای	درجه آزادی	کای اسکویر	Sig.
رشته تحصیلی	علوم آب و خاک	۲۵	۵۵/۹۴	۴	۰/۹۷۵	۰/۹۱۴
	ترویج و اقتصاد کشاورزی	۱۶	۵۰/۳۴			
	گیاه‌پزشکی	۱۷	۵۷/۹۴			
	علوم زراعی و باغی	۳۰	۵۰/۴۷			
	علوم دامی و غذایی	۱۸	۵۳/۷۹			
	جمع	۱۰۶	۵۳/۷۹			

تحلیل عاملی خصوصیات استاد خوب از نظر دانشجویان: به منظور تشخیص مناسب بودن داده‌های خصوصیات استاد خوب برای انجام دادن تحلیل عاملی از ضریب KMO و آزمون بارتلت استفاده شد. با توجه به معنادار شدن آزمون بارتلت و مناسب بودن مقدار KMO، می‌توان نتیجه گرفت که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند (جدول ۴).

جدول ۴- مقدار KMO، ضریب بارتلت و سطح معناداری

سطح معناداری	بارتلت	KMO
۰/۰۰۰	۲/۳۳۳	۰/۷۹۰

به منظور بالا بردن تفسیر عاملها از روش چرخش واریماکس و برای تعیین تعداد عاملها از معیار مقدار ویژه استفاده شد. بر این اساس، در مجموع تعداد پنج عامل استخراج شد که این عوامل حدود ۷۳ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین کرده‌اند که سهم هر کدام پس از چرخش مشخص شده است (جدول ۵).

جدول ۵- عوامل استخراج شده همراه با مقادیر ویژه و واریانس تبیین شده پس از چرخش

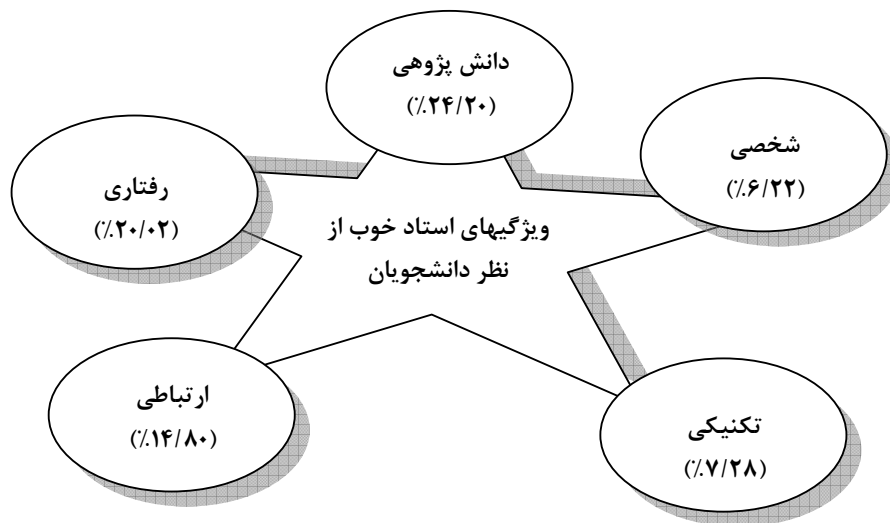
عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد تجمعی واریانس تبیین شده
۱	۱۴/۸۹	۲۴/۲۰	۲۴/۲۰
۲	۹/۸۸	۲۰/۰۲	۴۴/۲۲
۳	۶/۳۷	۱۴/۸۰	۵۹/۰۲
۴	۳/۱۳	۷/۲۸	۶۶/۳
۵	۲/۶۷	۶/۲۲	۷۲/۵۲

در خصوص چگونگی اختصاص متغیرها در هر عامل، به بار عاملی متغیر در هر ردیف توجه شد. بدین ترتیب، متغیری که مقدار بار عاملی آن در هر عامل بزرگ‌تر از ۰/۵ بود، در زیر آن عامل قرار گرفت و به‌طور کلی، از ۴۳ متغیری که برای تحلیل عاملی استفاده شدند، ۹ متغیر پس از چرخش به علت اینکه مقدار ویژه آنها کمتر از ۰/۵ بود، حذف شدند و ۳۵ متغیر در پنج دسته قرار گرفتند که برای نامگذاری آنها به ماهیت متغیرها و نیز وجود متغیرهای کلیدی موجود در هر عامل توجه شد که نتایج آن در جدول ۶ آمده است. عامل اول که بیش از ۲۴ درصد از واریانس مربوط به تحلیل عاملی را برآورد کرده است، با توجه به ماهیت خصیصه‌های موجود که بیشتر با خصوصیات آموزشی و علمی استاد خوب در ارتباط بودند، به نام عامل دانش‌پژوهی نامگذاری شد که این عامل هشت خصوصیت یک استاد خوب را شامل شده است. عامل دوم که ۲۰ درصد از واریانس تحلیل عاملی را به خود اختصاص داده است، ده خصوصیت رفتاری و اخلاقی استاد خوب را شامل شد. عامل سوم با تبیین تقریباً ۱۵ درصد از واریانس تحلیل عاملی از پنج خصیصه تشکیل شده است که با توجه به ماهیت خصیصه‌های موجود، خصوصیات ارتباطی یک استاد خوب را نشان می‌دهد. عامل چهارم بیش از ۷ درصد از واریانس تحلیل عاملی را با در بر گرفتن چهار خصیصه تبیین می‌کند که چون این متغیرها بیشتر با ویژگیهای فنی و تکنیکی مرتبط بودند، در قالب خصوصیات تکنیکی طبقه‌بندی شده‌اند (جدول ۶). عامل پنجم با عنوان خصوصیات شخصی نامگذاری شد

که هشت خصیصه استاد خوب را شامل می‌شود. خصوصیت شخصی بیش از شش درصد از واریانس را تبیین کرد. کلیه عوامل یاد شده به صورت مدلی در شکل ۱ به تفکیک ضریب تبیین هر عامل نشان داده شده‌اند.

جدول ۶- متغیرهای مربوط به هریک از عوامل و مقدار بار عاملی به دست آمده از ماتریس دوران یافته

بار عاملی	متغیرها	نوع ویژگی
۰/۸۱ ۰/۵۳ ۰/۵۴ ۰/۵۳ ۰/۵۹ ۰/۵۸ ۰/۶۷ ۰/۷۶	- دانش عمومی در باره درس مورد تدریس - ارائه مطالب جدید و به‌روز - ارجاع دانشجو به منابع درسی - نحوه سازماندهی و تنظیم درس - ارائه جالب مطالب درسی - توأم بودن دروس نظری و عملی در طول ترم - ایجاد تحرک و اشتیاقی در دانشجو در مسائل علمی - تسلط استاد بر درس مورد تدریس	دانش پژوهی
۰/۵۵ ۰/۷۰ ۰/۵۳ ۰/۵۵ ۰/۸۰ ۰/۶۵ ۰/۷۰ ۰/۸۲ ۰/۸۱ ۰/۸۴	- شیوایی بیان - علاقه‌مندی به تدریس - حرمت و احترام به دانشجو - راهنمایی دانشجو در فعالیتهای پژوهشی - علاقه استاد به رشته علمی خویش - داشتن مسئولیت - رعایت عدالت در برخورد با دانشجو - انتقادپذیری استاد - قاطعیت و سختگیری استاد - پایبندی استاد به اصول و اعتقادات مذهبی	رفتاری
۰/۵۵ ۰/۷۲ ۰/۷۹ ۰/۶۵ ۰/۶۳	- اشتیاق به پاسخگویی سؤالات دانشجو - آمادگی برای کمک به رفع اشکالات دانشجو - در دسترس بودن در غیر ساعات کلاسی - استفاده از تکنیکهای ارتباطی مناسب - ارتباط صمیمی با دانشجو	ارتباطی
۰/۵۸ ۰/۶۶ ۰/۸۲ ۰/۵۱	- بیان اهداف آموزشی در شروع هر جلسه - وقت شناسی و حضور به‌موقع در کلاس - استفاده از وسایل کمک آموزشی - استفاده از روشهای متنوع آموزشی	تکنیکی
۰/۸۱ ۰/۷۷ ۰/۸۱ ۰/۶۸ ۰/۶۲ ۰/۸۱۳ ۰/۷۷ ۰/۹۲	- سن استاد - جنسیت استاد - پست و مقام استاد - علاقه‌مندی به پژوهش - ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان - آراستگی ظاهر - اهمیت دادن استاد به تفهیم مطالب درسی - مشاوره و کمک در تمام مراحل تحقیق	شخصی

شکل ۱- مدل ویژگیهای استاد خوب کشاورزی

توصیف گویه‌های خصوصیات استخراج شده از تحلیل عاملی

خصوصیات دانش پژوهی یک استاد خوب: نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که کلیه خصوصیات دانش‌پژوهی یک استاد خوب دارای اهمیت در سطح زیاد و خیلی زیاد است. با وجود این، سه خصیصه مهم (اهمیت در سطح زیاد و خیلی زیاد) دانش پژوهی یک استاد (رتبه اول تا سوم) عبارت‌اند از: تسلط استاد بر درس مورد تدریس (میانگین: ۴/۶۰، انحراف معیار: ۰/۷۳)، ارائه مطالب جدید و به‌روز (میانگین: ۴/۴۱، انحراف معیار: ۰/۷۶) و داشتن دانش عمومی در باره درس مورد تدریس (میانگین: ۴/۳۹، انحراف معیار: ۰/۷۵) (جدول ۷).

جدول ۷- میانگین، انحراف معیار و رتبه خصوصیات دانش پژوهی استاد خوب (n=۱۱۰)

رتبه	میانگین*	انحراف معیار	گویه
۱	۴/۶۰	۰/۷۳	- تسلط استاد بر درس مورد تدریس
۲	۴/۴۱	۰/۷۶	- ارائه مطالب جدید و به روز
۳	۴/۳۹	۰/۷۵	- داشتن دانش عمومی در باره درس مورد تدریس
۴	۴/۲۸	۰/۸۸	- ایجاد تحرک و اشتیاق در دانشجو در مسائل علمی
۵	۴/۲۷	۰/۸۹	- ارائه جالب مطالب درسی
۶	۴/۱۹	۰/۷۷	- راهنمایی دانشجو در فعالیتهای پژوهشی
۷	۴/۱۹	۰/۷۶	- نحوه سازماندهی و تنظیم درس
۸	۳/۹۹	۱/۱۴	- توأم ساختن دروس نظری و عملی در طول ترم
۹	۳/۷۲	۰/۹۹	- ارجاع دانشجو به منابع درسی

* ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

۵۰ فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۸، ۱۳۸۹

خصوصیات اخلاقی یک استاد خوب: دو خصیصه اخلاقی مهم (اهمیت در سطح زیاد و خیلی زیاد) یک استاد خوب از نظر دانشجویان داشتن احساس مسئولیت (میانگین: ۴/۸۸، انحراف معیار: ۰/۹۲) و احترام گذاشتن به دانشجویان (میانگین: ۴/۵۰، انحراف معیار: ۰/۸۰) به دست آمد و خصیصه سختگیری استاد (میانگین: ۳/۹۷، انحراف معیار: ۰/۸۹) آخرین رتبه خصوصیات اخلاقی یک استاد خوب را به خود اختصاص داد.

جدول ۸- میانگین، انحراف معیار و رتبه خصوصیات اخلاقی استاد خوب (n=۱۱۰)

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	گویه
۱	۰/۹۲	۴/۸۸	- داشتن احساس مسئولیت
۲	۰/۸۰	۴/۵۰	- حرمت و احترام گذاشتن به دانشجو
۳	۰/۷۸	۴/۳۸	- علاقه‌مندی به تدریس
۴	۰/۸۳	۴/۳۶	- علاقه استاد به رشته علمی خویش
۵	۰/۹۳	۴/۳۳	- شیوایی بیان
۶	۰/۹۸	۴/۲۵	- رعایت عدالت در برخورد با دانشجو
۷	۰/۸۹	۳/۹۷	- سختگیری استاد

* ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

خصوصیات ارتباطی یک استاد خوب: بر اساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت که دو خصوصیت ارتباطی مهم (اهمیت در سطح زیاد) یک استاد خوب از نظر دانشجویان اشتیاق به پاسخگویی سوالات دانشجو (میانگین: ۴/۲۶، انحراف معیار: ۰/۸۳) و آمادگی برای رفع اشکالات دانشجو (میانگین: ۴/۰۸، انحراف معیار: ۰/۸۱) بوده است و سایر خصیصه‌ها نیز اهمیت کمتری داشتند که در جدول ۹ قابل مشاهده‌اند.

جدول ۹- میانگین، انحراف معیار و رتبه خصوصیات ارتباطی استاد خوب (n=۱۱۰)

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	گویه
۱	۰/۸۳	۴/۲۶	- اشتیاق به پاسخگویی سوالات دانشجو
۲	۰/۸۱	۴/۰۸	- آمادگی برای رفع اشکالات دانشجو
۳	۰/۹۵	۳/۹۹	- در دسترس بودن در غیر ساعات کلاسی
۴	۰/۹۴	۳/۹۶	- استفاده از روشهای ارتباطی مناسب
۵	۰/۹۳	۳/۹۵	- برقراری ارتباط صمیمی با دانشجو

* ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

خصوصیات تکنیکی یک استاد خوب: در این زمینه با استفاده از تحلیل عاملی سه خصیصه (استفاده از وسایل کمک آموزشی، استفاده از روشهای متنوع آموزشی و بیان اهداف آموزشی در شروع هر جلسه) مشخص شد که همه آنها تقریباً اهمیت بالایی دارند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰- میانگین، انحراف معیار و رتبه خصوصیات تکنیکی استاد خوب (n=۱۱۰)

رتبه	انحراف معیار	میانگین ^۰	گویه
۱	۰/۹۷	۳/۸۳	- استفاده از وسایل کمک آموزشی
۲	۱/۰۶	۳/۸۱	- استفاده از روشهای متنوع آموزشی
۳	۰/۹۶	۳/۷۲	- بیان اهداف آموزشی در شروع هر جلسه

^۰ ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

خصوصیات شخصی یک استاد خوب: از بین ۹ خصیصه شخصی، خصیصه‌های مشاوره و کمک در تمام مراحل تحقیق (میانگین: ۴/۵۲، انحراف معیار: ۰/۹۳)، اهمیت دادن استاد به تفهیم مطالب درسی (میانگین: ۴/۲۸، انحراف معیار: ۰/۸۳)، آراستگی ظاهر (میانگین: ۴/۱۲، انحراف معیار: ۰/۵۳) و علاقه‌مندی و انگیزه داشتن برای پژوهش (میانگین: ۳/۱۱، انحراف معیار: ۰/۹۵) به‌عنوان مهم‌ترین (اهمیت در سطح زیاد) خصوصیات شخصی یک استاد خوب هستند و دو خصوصیت داشتن پست و مقام (میانگین: ۲/۴۵، انحراف معیار: ۱/۳۰) و جنسیت استاد (میانگین: ۲/۳۹، انحراف معیار: ۱/۲۵) به‌عنوان کم‌اهمیت‌ترین (اهمیت در سطح کم) خصوصیات شخصی یک استاد خوب مشخص شدند (جدول ۱۱).

جدول ۱۱- میانگین، انحراف معیار و رتبه خصوصیات شخصی استاد خوب (n=۱۱۰)

رتبه	انحراف معیار	میانگین ^۰	گویه
۱	۰/۹۳	۴/۵۲	- مشاوره و کمک در تمام مراحل تحقیق
۲	۰/۸۳	۴/۲۸	- اهمیت دادن استاد به تفهیم مطالب درسی
۳	۰/۵۳	۴/۱۲	- آراستگی ظاهر
۴	۰/۹۵	۴/۱۱	- علاقه‌مندی به پژوهش
۵	۱/۰۵	۳/۹۸	- وقت شناسی و حضور به‌موقع در کلاس
۶	۰/۹۸	۳/۸۸	- ایجاد زمینه مشارکت دانشجویان
۷	۱/۱۳	۲/۶۶	- سن استاد
۸	۱/۳۰	۲/۴۵	- پست و مقام استاد
۹	۱/۲۵	۲/۳۹	- جنسیت استاد

^۰ ۱: خیلی کم، ۲: کم، ۳: متوسط، ۴: زیاد، ۵: خیلی زیاد

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از متداول‌ترین روشهای تعیین شایستگی یک استاد خوب نظرخواهی از دانشجویان است. طی سالهای گذشته مطالعات بسیاری در این زمینه انجام شده است تا معیارهای یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان تعیین شود. آشنایی با دیدگاه دانشجویان به‌عنوان مشتریان اصلی در آموزش به ما کمک خواهد کرد تا ویژگیهای یک استاد خوب را از دید دانشجویان ببینیم و با ارائه برنامه مناسب در تنظیم فعالیتهای تدریس و ارزیابی، تصمیمی آگاهانه بگیریم. در این مطالعه نتایج به‌دست آمده از تحلیل عاملی نشان داد که یک استاد خوب از نظر دانشجویان به‌ترتیب اهمیت باید از ویژگیهای دانش‌پژوهی، رفتاری، ارتباطی، تکنیکی و شخصی برخوردار باشد. چنان‌که نتایج نشان می‌دهد، علم استاد از نظر دانشجویان کشاورزی همانند سایر دانشجویان در درجه اول اهمیت قرار گرفته است و اینکه یک استاد خوب بتواند با جستجو در منابع اطلاعاتی مختلف دانش خود را توسعه دهد و

اطلاعات به‌روز مرتبط با موضوع را به دانشجویان ارائه دهد، از نظر دانشجویان مهم جلوه داده شده است. از طرف دیگر، یک استاد خوب باید بتواند با رفتار و برخورد مناسب با دانشجویان ارتباط برقرار کند تا بتواند دانش خود را به‌طور کارا تر و اثربخش‌تر انتقال دهد. البته، شایان ذکر است که وی در این زمینه می‌تواند از مهارت‌های تکنیکی و شخصی خود بهره‌جوید. به‌طور کلی، یک استاد خوب باید ترکیبی از پنج خصوصیت را داشته باشد که با نتیجه مطالعه قربانی و همکاران و نیز وکیلی (Ghorbani et al., 2008; Vakili, 2008) همخوانی دارد و با مطالعات مظلومی و همکاران، لوکی و واگن، میلر و همکاران (Mazloumi et al., 2002; Lockaby and Vaughn, 1999; Miller et al., 1989) همخوانی ندارد.

در خصوص ویژگی دانش‌پژوهی استاد خوب نتایج به‌دست آمده نشان می‌دهد که از نظر دانشجویان یک استاد خوب باید بر موضوع مورد تدریس تسلط کافی داشته باشد و اطلاعات به‌روز و جدید را با شور و اشتیاق خاصی ارائه کند و فقط در موارد خاص و به‌ندرت دانشجویان را به منابع درسی ارجاع دهد که با نتیجه مطالعات قربانی و همکاران، فاطمی، رابرتز و دبیر، لوکی و واگن و نیز لافت و توماس (Ghorbani et al., 2008; Fatemi, 2006; Roberts and Dyer, 2004; Lockaby and Vaughn, 1999; Luft and Thomson, 1995) مطابقت دارد، ولی با نتیجه مطالعه ریچارد و همکاران (Richard et al., 2008) همخوانی ندارد. از نظر خصیصه‌های اخلاقی و رفتاری یک استاد خوب نتایج به‌دست آمده نشان داد که یک استاد خوب باید در برابر وظیفه‌ای که در خصوص آموزش و پژوهش دانشجویان بر عهده گرفته است، احساس مسئولیت کند و با محترم شمردن حقوق دانشجویان و با اشتیاق و علاقه‌مندی آمادگی رسیدگی به امور آموزشی و پژوهشی دانشجویان را داشته باشد و همچنین، در برابر مشکلاتی که دانشجویان ممکن است داشته باشند، در عین حال که قاطعیت و انعطاف‌پذیری دارد، کمتر سختگیری نشان دهد. در تحقیق قربانی و همکاران (Ghorbani et al., 2008) نیز این نتیجه تأیید شده است. یک استاد خوب برای افزایش گیرایی مطالب ارائه شده می‌تواند از روش‌های مختلفی استفاده کند. در این تحقیق نتیجه به‌دست آمده نشان داد که بهره‌گیری از وسایل کمک آموزشی، روش‌های آموزشی متنوع و بیان اهداف آموزشی می‌تواند سه خصیصه مهم تکنیکی یک استاد خوب باشند. در این مطالعه ویژگی‌های شخصی یک استاد کمترین اهمیت را به خود اختصاص دادند که با نتیجه مطالعه بنت و همکاران (Bennete et al., 2002) همخوانی ندارد. در زمینه ویژگی‌های شخصی نیز لازم است استاد با حس نوعدوستی خود بتواند دانشجویان را در تمام مراحل تحقیق یاری کند و به فهم مطالبی که به دانشجویان ارائه می‌دهد، اهمیت دهد و با ظاهری آراسته و مناسب در محیط آموزشی با دانشجویان تعامل داشته باشد، چرا که در محیط‌های آموزشی داشتن ظاهری آراسته و مناسب خود یکی از عوامل مهم جذب دانشجویان در برقراری ارتباط با استاد به‌شمار می‌رود که این نتیجه در مطالعه فاطمی (Fatemi, 2006) مد نظر قرار نگرفته است. همچنین، نتیجه تحقیق نشان داد که دانشجویان سن، مقام و جنسیت استاد را جزء ویژگی‌های مهم شخصی چندان مهم قلمداد نکرده‌اند که با نتیجه مطالعه فاطمی (Fatemi, 2006) همخوانی ندارد.

References

1. Asikhia, O. A. (2010); "Students and Teachers' Perception of the Causes of Poor Academic Performance in Ogun State Secondary Schools [Nigeria]: Implications for Counseling for National

- Development”; *European Journal of Social Sciences*, Vol.13, Issu.2, pp.29-242.
2. Bartlett, J. E., Koterlik, J. W. and Higgins, Ch. C. (2001); “Organizational Research: Determining Appropriate Sample Size in Survey Research”; *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, Vol. 19, Iss.1, pp. 43-50.
 3. Bazargan, A. (2007); “Suitable Approach of Internal Appraisal for Continuous Improvement of Educational Department Quality in Medical Science Universities”; *Journal of Cultural and Psychology Sciences*, Vol. 5, Iss.2, P.26 (in Persian).
 4. Bennett, P. N., Iverson, M. J., Rohs, F. R., Langone, C. A. and Dwards, M. C. (2002); “Job Satisfaction of Agriculture Teachers in Georgia and Selected Variables Indicating their Risk of Leaving the Teaching Profession”; Paper Presented at the Southern Agricultural Education Research Conference, Orlando, pp. 555-567.
 5. Boyd, D., Goldhaber, D., Lankford, H. and Wyckoff, J. (2007); “The Effect of Certification and Preparation on Teacher Quality”; *Future Child*, Vol.17, pp. 45-68.
 6. Fatemi, N. (2006); Investigation of Desirable Master Futures from Viewpoint of Students; Unpublished Thesis of Psychological and Cultural College, Tehran: Alzahra University (in Persian).
 7. Ghorbani, R., Aghajani, S., Heidari Fard, M. and Andadeh, F. (2008); “Investigation of Semnan Medical University of Nurse and College Students Viewpoint toward Futures of a Good Academy Master”; *Scientific Journal of Semnan Medical University*, Vol. 12, Iss. 2. pp. 23-34 (in Persian).
 8. Gillespie, M. (2005); “Student-teacher Connection: A Place of Possibility”; *Journal of Advance Nurse*, Vol. 52, Iss.2, pp. 211-219.
 9. Glaver, J. E. and Brouning, R. H. (1996); *Educational Psychology (Principles and its Visage)*; Translator: Kharrazi, A. N., 2nd Edition, Tehran: University of Tehran Press (in Persian).

10. Haji Aghajani, S. (2001); "Comparison and Survey of Teachers and Students' Views about the Items of a Good Teacher"; *Teb-Va-Tazkieh*, Vol. 41, pp.47- 51 (in Persian).
11. Jahan, F., Sadaf, S., Kalia, S., Khan, A. and Hama, H. B. (2008); "Attributes of an Effective Clinical Teacher: A Survey of Students' and Teachers' Perceptions"; *Journal of College of Physicians and Surgeons Pakistan*, Vol. 18, pp. 357-361.
12. Larson, C. (2005); "Teaching Effectiveness: A Principal's View"; *The Agricultural Education Magazine*, Vol. 65, Iss.3, pp. 12-13.
13. Lockaby, J. and Vaughn, P. (1999); "Teaching Values in Agricultural Education"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. 40, Iss.1, pp. 74-81.
14. Luft, V. D. and Thompson, G. W. (1995); "Factoring Contributing to the Effectiveness of Agricultural Education Teachers: What Students Say?"; *The Agricultural Education Magazine*, Vol. 68, Iss.3, pp. 23-24.
15. Maat, S. M. and Zakaria, E. (2010); "The Learning Environment, Teachers Factor and Students Attitude towards Mathematics Amongst Engineering Technology Students"; *International Journal of Academic Research*, Vol. 2, Iss. 2, pp.16-20.
16. Maroufi, Y., Kiamanesh, A., Mehrmohammadi, M. and Aliaskari, M. (2007); "Evaluation of Teaching Quality in Higher Education; Survey of Some Views"; *Curriculum Studies*, Vol. 2, pp. 81-112 (in Persian).
17. Mazlumi, S., Ahram Poush, M. H. and Kalantari, M. (2002); "Investigating of a Good Master Characteristics from Student Viewpoint of Sadoughi' Yazd Medical Science University"; *Iranian Journal of Education at Medical Science*, Vol. 7, P. 111 (in Persian).
18. Melinda, B. (2010); "Empowering Effective Teaching; Readiness for Reform"; Brief Issue, Available at: <http://www.gatesfoundation.org/united-states/Pages/empowering-effective-teachers-readiness.aspx>
19. Miller, W. W., Kahler, A. A. and Rheault, K. (1989); "Profile of the Effective Vocational Agriculture Teacher"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. 30, Iss. 2, pp. 33-40.

20. Richard, T., Walls, A. H., Nardi, A. M., Von, M. and Hoffman, N. (2002); "The Characteristics of Effective and Ineffective Teachers"; *Teacher Education Quarterly*, Vol. 13, Iss. 4, pp. 56-79.
21. Richardson, A. G. and Arundell, A. (2006); "Characteristics of the Effective Teacher as Perceived by Pupils and Teachers: A Caribbean Case Study"; *ERIC Document Reproduction*, Service, No. ED 311013.
22. Roberts, G. and Dyer, J. (2004); "Characteristics of Effective Agricultural Teachers"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. 45, Iss.4, pp. 23-34.
23. Sabbaghian, Z. (2004); *Seminar on Investigating Higher Education Quality Improvement*; 3rd Edition, Teharan: Shahid Beheshti University Press (in Persian).
24. Sha'bani, H. (2006); *Educational and Cultural Skills (Teaching Methods and Techniques)*; 7th Edition, Tehran: SAMT Press (in Persian).
25. Sutkin, G., Wagner, E., Harris, I. and Schiffer, R. (2008); "What Makes a Good Clinical Teacher in Medicine? A Review of the Literature"; *Journal of Academic Medicine*, Vol. 83, pp. 452-466.
26. Suydam, M. (2007); "Teaching Effectiveness"; *Arithmetic Teacher*, Vol. 31, Iss. 2, pp. 30-35.
27. Vahabi, A., Sayadi, M., Shahsavari, S., Khadem, M. B., Veisi, A. and Pouladi, A. (2006); "Features of a Good Teacher from View Points of Kordestan University of Medical Sciences"; *Steps of Developments in Medical Education*, Kerman University of Medical Sciences, Vol. 2, Iss. Suppl., pp. 175-178 (in Persian).
28. Vakili, M. M., Nourian, A. and Mousavi Nasab, N.(2008); "Investigating Futures of Good Teacher from Perception of Faculty Members and Students"; *Journal of Education Development at Zanjan Medical Sciences*, Vol. 1, Iss. 1, pp. 17-28 (in Persian).
29. Young, M. (2006); "Characteristics of High Potential and at-risk Teachers"; *Action in Teacher Education*, Vol. 11, Iss. 4, pp. 35-39.